

לנצוק לא הוי חיבור היינו למכ שצא להתחבר עכשיו אצל מ"מ
הוי מחובר למכ שממנו יאל הנצוק לפיכך כתי נמי דכבור לא
נטבר מהקילות של מי החצר משום דאין הכור נחבד להחצר ע"י
הקילות מ"מ הקילות עצמו הוי מחובר למי החצר וממילא לא
נפסל קילות הזה ממי הכור כיון שהוא מחובר למי החצר שיש בו
מי סאה וכיון שהקילות לא נפסל שפיר מאטרף הוא למי החצר
אפילו אחר שירד לכבור להשלים המ' סאה שבהר וממילא כשנתמלא
הכור על גדוהיו ונתחבר למי החצר נטבר.

(ה) עו"ל דהכר כבד עמד בספר מי נח פ"ג דמקואות אורח י"ג
על הא דמכני בנפלו ג' לוגין לפחות מ"מ מי גשמים
שיכנים בו מי גשמים עד שיאל מלואו ועוד מה אבני זה כיון שהכשרים
שבו בכור נפסלין ע"י ג' לוגין שנפלו בו למכ לא יפסלו גם המים
הצאין אח"כ ותיצן עפ"י שמינו כיו"צ צפ"ד דמכשירין מ"ג דמי
שפיכות שרבו עליהן מי גשמים טבורין אחמי בזמן שקדמו מי
שפיכות אצל אס קדמו מי גשמים אפי' כ"ש מי שפיכות טמא וכחצ
הראב"ד צפ"ד מט"א הכ"י הטעם דמאחר שצאין הטמאין לבסוף
הוצחקו גם הם בטומאה שכבר נשכח שבי' בהם מי גשמים תחילה
ע"י"ש ולפני"ד כאן א"ל לא דבלא"כ א"ש כיון דהטעם דהם הולאו
מעט מ"י לוגין לא מהני להכשירו מבואר במשנה משום שכבר
נקרא עליו שם פסול וע"י צ"ר סו"פ כל הבשר הזה ודרי לא נקרא
שם פסול אלא על המים שבו קודם שנפלו ג' לוגין שאומרים
שמים שנמקו נפסלו משא"כ על המים שנאים אח"כ לא נקרא
שם פסול שכרי אומרים שנפל בהמקור הפסול מים כשרים שעל
ידן ילאו מים הפסולים ואפילו אם עדיין לא ילאו מ"מ אם יתרכו
מים כמותן ילאו הפסולים ממילא לא נקרא עליהם שם פסול ודו"ק
ואיך ישיב עכ"פ חזקין דהמים שצאו אח"כ לא נפסלו ולפיכך שפיר
מאטרפין המים שירדו מהחצר לכבור עם מי החצר להשלים המים
שיוכלו אח"כ כשיתמלא הכור לעבר את כל הכור וי"א בן עזרי
ס"ל דכיון שנחבדו המים שירדו לכבור עם מי הכור שצו אין
מאטרפין למי החצר ואפשר דראב"ע ס"ל דגם שיאל מלואו ועוד
לא מהני לעבר משום דהמים שירדו לכבור לפני שיאל מלואו ועוד
נפסלו דלא כנ"ל אך א"ל לא דשפיר י"ל דאף דמכני שיאל מלואו
ועוד דהמים שצאו אח"כ לא נפסלו כנ"ל מ"מ שיאטרפו עם מי
החצר לא ס"ל לראב"ע כיון שנחבדו עם מי הכור ודוק.

סימן מ

עוד להב"ל:

בו יבואר גם צדקת מנהיגו שאין מדליקין גר חנוכה ברה"ר אע"פ
שאין סכנה בזמנה"ז.

(א) וע"ד אשר עמד על מ"ש ברוקח צ"ה חנוכה סי' רכ"ו שבי
ח"ל אמר רבא נ"ח מלוא להניחא בפתח בסמוכא לרשות
הרבים עכ"ל ולא מצינו לשון זה בגמ' אלא הכי איתא צדק צ"ב א"י
אמר רבא נ"ח גירסת הרי"ף ור"ש] נ"ח מלוא להניחא בטפח
הסמוכא לפתח עכ"ל לכאורה ה"י נראה לפימ"ש רש"י צ"י כיצד
דף מ"א א"י ד"ס מקמי חצרי וכו' כדאמרי' בפרקין דלעיל דנחמו
בטפח הסמוך לרשות הרבים עכ"ל ויש לתמוה גם ע"ז שלא מצינו
לשון זה בגמ' גבי נ"ח ועכ"ל שבי' לרש"י איהו גירסא או שמפרש
דבא דאמר רבא מלוא להניחא בטפח הסמוכא לפתח היינו בתוך
חלל הפתח במקום המחובר שהוא בטפח הסמוך לרש"י כדאמר
רבא במנחות דף ל"ג לפי"ז יתכן שחז"ל נמשך ברוקח אלא שחבר
חיבה טפח או שבמקום פתח ל"ל טפח אצל יותר נלע"ד שברוקח
נמשך אחרי דברי המ"י סופרים פ"ב ה"כ ששם איתא לשון כזה אך
לא הוכיח שם רבא עליו ונראה שברוקח ז"ל כתב תחילה דברי רבא
בגמ' כלשונו אמר רבא נ"ח מלוא להניחא בטפח הסמוך לפתח
ואח"כ הביא מ"ש במ"י סופרים נ"ח מלוא להניחא בפתח הסמוכא
לרשות הרבים ועשה במעתיק ודגל משורה לשורה מחמת שזוין
המילים נ"ח מלוא להניחא שדברי רבא עם אותם המילים עצמם
שכנס

לא שנה הכנה רק בדבר שאינו רבואה כ"כ ואח"כ ראה שיש עוד
רבואה יותר והוסיפה על מה שנה כבר ולא השמיט מה שנה
קודם אפי"ג דכשהוא שיש רבואה שוב במשנה הראשונה ל"ג דלחיה
מק"י מ"מ במשנה הראשונה לא זה ממקומה ועיין בזה בעצמות
יוסף ר"פ הא"ש מקדש מה שמפרש בזה דברי החו"י שם מעשה
יתכן גם כאן דמתחילה שנה רבנו הקדוש שיש טפח לעבר את הכור
ע"י שיעמוד בחצר. מ"מ והיינו כמשמטו שיעמוד למעלה מן הכור
על החצר כמ"ש הרמב"ם ומעטם דאמרינן גוד אחיה אצל אח"כ
ראה שיש רבואה יותר דאפילו במעמיד מ"מ נחצר למטה מן הכור
ג"כ יכול לעבר דאמרי' נמי גוד אסיק בוסוף ושנה ויעברו העלווים
מן הכתחונים כלומר לא זו בלבד שמעמיד למעלה מן הכור שמעברין
הכתחונים מן העלווים אלא אפי' שיעמוד המ"מ למטה ויעברו
העלווים מן הכתחונים נמי יכול לעשות.

והא דלא קתני או יטברו וכו' היינו משום דבאמת כלשון שיעמוד
מ"מ נחצר אף כי סתמו משמע דמי החצר למעלה מ"מ אינו
שולל את האפשרות שיעמוד המ"מ בחצר למטה כגון אם הכור
נחל שבהר או שיהי' בחצר מקום נמוך לכן לא שייך כאן או דהוי
משמע דכשהוא אופן אחר לגמרי ממה דקאמר מעיקרא וי"א
דגם מעיקרא ה"י אפשר לאוקמה במעמיד למטה אלא דכשהוא
פירושא קמפרש טפי ולא חייבא דוקא מעמיד למעלה כסחם
משמעו אלא ה"כ במעמיד למטה וי"א פ"י במשנה כך עד שיעמוד
נחצר מ"מ בכל אופן שיהי' ואפילו באופן שיטברו העלווים מן
הכתחונים.

ולפי"ז בא דקתני ראב"ע פוסל ע"כ ליכא למימר דרק על הא
דיטברו העלווים מן הכתחונים קפליג ומודח במעמיד
למעלה שמעבר שכרי עיקר דברי הח"ק היו במעמיד למעלה אלא
שאח"כ בוסוף נחצר דה"כ במעמיד למטה וא"כ אח"ל דראב"ע רק
על הכוספס קפליג ב"ל למחני בפירוש דראב"ע אומר אח"כ העמיד
למעלה כמ"ש בפירוש אח"כ פסק אלא ודאי דפליג על כל דברי הח"ק
ועל כן שפיר קאמר בראב"ע ז"ל דראב"ע אפילו גוד אחיה נמי ל"ל
לפי שבראב"ע ה"י מפרש באי דיעמוד מ"מ נחצר כמשמטו ורק
דיטברו העלווים מן הכתחונים מוק"ל במעמיד למטה וכמו
שפירשנו על כן מוכרח דראב"ע פליג גם על גוד אחיה אצל ה"י
ומפרש כך דיעמוד מ"מ נחצר למטה לדידי' צודאי אין הכרח
דראב"ע פליג על גוד אחיה ומ"מ אף הוא ז"ל לא רצה לשלול לגמרי
פירושנו כנ"ל ועל כן ביאר דח"ק דאיה ל"י גוד אסיק כ"ש דאיה
ל"י גוד אחיה וממילא שפיר יש לפרש במשנה כנ"ל דלא זו אף
זו קתני ולפיכך הוא אומר אח"כ דאפשר דראב"ע גוד אחיה נמי
נ"ל כלומר דאפשר שכת"י הוא כנ"ל וממילא ראב"ע גוד אחיה
נמי ל"ל כנ"ל וכיון דכ"ש ז"ל ספוקי מספקא ל"י בזה על כן כתב
בסוף דבריו שאין עיין.

ומעתה אף אם תרצה לומר שפירושו צדרי ה"ש וברא"ש דוחק
אם כי כתב החת"ם ז"ל שרוב דוחקים אמת מ"מ בדעת
הרוקח צודאי י"ל כן דס"ל דבא דקתני ויעברו העלווים מן
הכתחונים ה"י מלוא צנאפי נפסל ולא זו אף זו קתני ובאמת לפי
פירוש ברוקח צדרי ראב"ע יתכן דלא פליג ראב"ע על כך דיעברו
העלווים מן הכתחונים דאף הוא ס"ל דאמרי' גוד אסיק ורק על
הא דקאמר תחילה דיעמוד מ"מ נחצר שם עיקר דברי הח"ק כנ"ל
ע"י פליג ראב"ע מחמת הטעם שכתב ברוקח שירדו מי החצר לצור
אצל על הא דיעברו העלווים מן הכתחונים דהיינו שמעמיד מקור
בשורה למטה מן הכור ואח"כ מחברס ע"י סילון דלא שייך בזה
המשך דראב"ע לפי פ"י ברוקח יתכן דמודח וכה דלא קאמר דבזה
מודח היינו כיון דמסיים אלא א"כ פקק דמח מוכח דכל שפושב
צדק שלא י"א הכשש שלו שירדו מי החצר לצור מודח לח"ק ממילא
ה"י בכלל זה גם אם עושב מקור למטה מן הכור דגם שם ה"י כפקק
דאין בו הכשש שחשש ראב"ע וא"ש.

(ד) אך נשאר צידונו לצר טעמא דח"ק וראב"ע במאי פליגי
לדעת ברוקח ז"ל דאין לומר דח"ק ס"ל דמים שמקלחין
מהחצר נטבר בכור ז"ל וי"א דבא נצוק אינו חיבור אך י"ל דבא

ודבר זה שכבר ציינו בגאונים לא נכחו לדליק בחוץ יש ללמוד מזה שנחלקו רש"י ותוס' אי באי על פתח ביתו מבחוץ היינו צריכות הכדים או בחצר אלמלא שצויימם כבר נשתנה דין זה וברי רש"י ז"ל לא היה רחוק ממנו בגאונים ולא ימלט שבתוך זמן קצר לא ידעו איך היו נובגים קודם וראה באר"י כי חנוכה ס"י שכ"ג ש"י ובאידנא דליכא סכנה לא ידענא מאי עממא אין אנו מדליקין בחצרות עכ"ל ובהכרח צריך שלא על דורו בלבד תמכ למח אין מדליקין בחצירות שכרי האר"י כי גדול דבורו ואם לא היה נראה לו המנהג היה יכול לבעולו אלא ודאי כבר בדורות שלפניו לא היה סכנה ואפי"כ מדליקין בחצירות על כן לא היה האר"י יכול לבעולו וכיון שעוד כמה דורות לפני האר"י נתפשט המנהג לדליק בפנים אף שלא היה סכנה בדבר עכ"ל שהסכנה שממחמתו התחילו לדליק בפנים היה הרבה דורות לפני ואי"כ לא רחוק לומר שכבר ציינו בגאונים בעולו דלוקה בחוץ ואפילו בלא שום ראי' ניתן בדבר להאמיר ועל כן יתכן שפיר מה שאמרנו אז דנ"ח מלוא להניחם בפתח הסמוכה לרש"י דאף כי אין מדליקין בחוץ נמי מלוא להניחם עכ"ל שבתוך חלל הפתח דאף דלענין הפרסומי ניסא אם אינו מדליק בחוץ אין חילוק בין חלל הפתח לשאר מקומות בפנים מ"מ כדי שיהיה מחוץ צימין ונ"ח בשמאל ויכנס בין שתי המלות אכתיו איכא מלוא להניחם בחוץ חלל הפתח במקום המוחזק וכמ"ש הכנ"א בס"י תרפ"ו סק"ד בשם הכנ"א ולכן שפיר מקושר דברי המ"ס דלכך מלוא להניחם בפתח הסמוכה לרש"י אף בזמן שמדליקין בפנים שיהיה מחוץ צימין ונ"ח משמאל.

(ה) והא דלא הזכיר צמ"ס שכתב בזמן דליכא סכנה לריך לדליק בחוץ וכשמיט לגמרי בלכך זו דתניא צברייתא שמתא להניחם על פתח ביתו מבחוץ ולעני"ד להכח כבר בארתי דברי האר"י שכתב ובאידנא דליכא סכנה לא ידענא מאי עממא אין אנו מדליקין בחצירות ובהכרח אם כי האר"י תמכ על המנהג לא בעול ואף הוא היה נובג כך כמ"ש אין אנו מדליקין וכיון משום שעוד בדורות שלפניו היה המנהג לדליק בפנים אפי"כ שלא היה סכנה בדבר כמ"ס למיל ומכיון שגם רבותיו של האר"י היו נובגים כך לא ראה האר"י לכתוב אחרת אפי"כ שלא ידע עמם המנהג אלא ברור שהראשון מגדולי הדור שהדליק בפנים כשלא היה סכנה בדבר היה לו מעט חשוב לכך.

ומבאין אני תמכ על מה שראיתי בעולות לירושלים עי"כ חובצ"א שיש נובגים שמדליקין מבחוץ ואיני יודע ממי יאלה בוראה זו אלא ברור שלא היה כוחו גדול מהאר"י ז"ל וכל רבותיו הבאים אחריו שאם כי לא היה סכנה ציממם כמ"ס באר"י אפי"כ לא מדליקין בחוץ ומאפי"ה לנו לחלק בין א"י לשאר ארצות ואין לומר דשאר ארצות צרי"ל שישבו ישראל בין האומות משא"כ בא"י ז"ל שבהם גס ציינו בקדמונים שישבו ישראל בגיטאות וכיון דלתות חומותיהם נעולות צליה ויכלו ישראל לעשות צרחותיהם כל מה שירצו באין מפריע ובאמת נראה דמכ"מ לא היה סכנה ציינו האר"י לדליק בחוץ כלל ואפי"כ לא מדליקין גדולי הדורות בהם רק בפנים ולעני"ד כל המנהג מוליד לנו על גדולי הראשונים.

(ו) ובאמת יש לאל ידי בעזרי' ליתן טעם לשבח למח נכחו באידנא להדליק בפנים אפי"כ דליכא סכנה שכרי כבר מצינו כיוצא בכתובות דף ג' ע"ב לענין חקנת בחולל נשאת ליום רביעי דמסכנה ואילך נכחו העם לכוון בשלישי ולא מיהו צידם חכמים ומדקאמר מסכנה ואילך וכו' וליק שעתה בסכנה משמע דגם לאחר שבעלה בסכנה נכחו כך ולא מיהו חכמים וכן מפורש להדיא בשיטתם שם סוד"א בשלישי מיהא לכוון בשם הראש"י ז"ל עיי"ש וכיוצא מצינו בירושלמי כתובות פ"א ה"ב אהא דחק האוכל אלא חמיו ציבורה וכו' בראשונה גזרו שמד ציבורה וכו' וגזרו שיהי איסעוים בעל תחילה התקינו שיהא בעל צא עליה עוד צבית אביה וכו' אף ע"פ שבעל השמד המנהג לא בעל כלחו של ר' הושע' נכנסה מעוצרת עכ"ל ולעני"ד העם שאפי"כ שבעל השמד המנהג לא בעל ולא מיהו חכמים משום שחששו שמא יחזור הדבר לקולו כדמצינו בצי"ה ד' ע"ב לענין וי"ע שני של גלויות דשלחו

שצמ"ס סופרים ועינו בטעמו שצמקום שבי לריך לסיים בדברי רבא צמלים צעפה בסמוך לפתח סיים צמלים שמיים המ"ס צפתה בסמוך לרש"י וטעמו כזה שבת מאד אלא המעתיקים אפילו ביותר זכירים וכ"ש מעתיקי הרוקח שמלוי אלו שגיאנות גדולות כידוע ובה דכתב הרוקח אח"כ ובלכתא צממאל נכ"ל כדו שכתב מחוץ צימין ונ"ח משמאל וד"ל כתוב בגמ' אחרי דברי רבא יתכן לפי שצמ"ס איתא נמי הא מלתא אחרי בדברים הנ"ל דז"ל המ"ס נ"ח מלוא להניחם בפתח הסמוכה לרש"י שיהיה מחוץ צימין ונ"ח משמאל עכ"ל.

(ב) ונראה שבי כתוב לפני הרוקח או שכתב ז"ל בגי' צמ"ס בין חצית הכדים בין חצית שיהיה אלו המלים "ובלכתא צממאל כדו" וצממאל צ"ל אותם המלים דברי המ"ס חמשים דמה ענין שיהיה מחוץ צימין וכו' להא דכתב דמלוא להניחם בפתח הסמוך לרש"י ואף לפי"מ שהגיה בגר"א ז"ל והוסף רק חצית משמאל בלבד עדיין אין הלשון מחישב שפיר דמשמע דבאי שיהיה וכו' היא נתינת טעם על כל מה דקתני ברישא ולא על משמאל בלבד דאלי"כ הו"ל לנתני שתי צבות אלא השתא דקתני משמאל צבצא אחת עם הא דמניחה בפתח הסמוכה לרש"י ואח"כ קאמר שיהיה מחוץ וכו' משמע שיהיה נתינת טעם גם על הא דמניחה בפתח וכו' אלא אם נגרים צמ"ס ובלכתא צממאל כדו שכתב וכו' א"ש דבאמת עשה שתי צבות ובה דקתני והנחתה צממאל וכו' אפי"כ דלא הזכיר בפלוגתא דזה לק"מ לפי שזה דרכו של המ"ס חזק שבי שם בחר כיון ונרות צבית חלל משום מעלין בקודש ולא מורידין וכעין ימים היוצאין עכ"ל אפי"כ דלא הזכיר מפלוגתא דצ"ש וצ"ה ויתרי אמוראי צמערבא אלא דסמך עלמו ע"ד בגמ' ומייתי רק בהלכה וכו' כה"ג וא"ש.

(ג) ומ"מ לא חמנו מלבעלות מה שהעירו רעיוני לקיים דברי הרוקח ז"ל ואף דברי המ"ס צ"ל שום הבזה כלל ונקדים לצאר דברי המ"ס שבי דמלוא להניחם בפתח הסמוך לרש"י ואיכא למידק דלשון זה משמע שמיניחה בחוץ הפתח דהיינו צחללה ולא מחוץ לפתח וכו' תימה דהא ליכא למאן דפליג על הא דאמר רבא מלוא להניחם צעפה בסמוך לפתח ותינו נמי הכי נ"ח מלוא להניחם על פתח ביתו מבחוץ ופרשו כל המפרשים דבאי מבחוץ היינו מבחוץ לפתח וכו' דמ"ס לא קאמי רק לאשמעינן שכתבתי לריכב שיהיה סמוכה לרש"י קשה אמאי לא אשמעינן נמי שריך שיהיה כנ"ח מבחוץ וראיתי בס"י כסא רחמים שבי דלישנא קייטא הוא ור"ל צעפה בסמוך לפתח רש"י עכ"ל וכפי הנראה בריגס צבקושיא ולא מלא תירוצו ועוד קשה ברי דעת רש"י היא דהא דתניא דמניחה על פתח ביתו מבחוץ היינו בחצר ובתוס' דהו דבריו מכה ראיות בלבד ואמאי לא הביאו ממ"ס סופרים דמפורש שמדליק בפתח הסמוכה לרש"י ועוד אי דעת המ"ס שמדליק בפתח שבין החצר לנרות הכדים למ"ל להאריך ולומר צפתה הסמוכה לרש"י כולל צפתה החצר וחוץ מכ"ז לריך ישוב מה שכבר הזכרנו לעיל שלפי גירסת הספרים שלנו אין קשר למח שסיים המ"ס שיהיה מחוץ צימין ונ"ח משמאל.

(ד) ודל"א דמסחפינא היה נלעני"ד לפי"מ הראש"י צ"ה ס"ה סוסי י"ג כי מ"ס סופרים נתחבר בדורות האחרונים וע"י צברני יוסף א"ה ס"ה תקפ"צ שבוכית צמישור שדעת הראש"י שציינו בגאונים נתחבר מ"מ הראש"י צסופ"ק דברכות דברנו ונ"י כמון שאומרים בעש"ה אינו אלא מחקנת בגאונים לפיכך אין מחזירין אותו וכו' בעור צס"ה תקפ"צ דברי הראש"י אלו וברי בעור שם עלמו הביא דברי המ"ס סופרים צ"ה ש"ט שאומרים תפלה זו צרי"ה ויוכ"פ וע"כ שהמ"ס מביא מחקנת בגאונים.

והנה כי כן ניתן להאמיר שגם הא דקתני צמ"ס מלוא להניחם בפתח הסמוך לרש"י ציינו בגאונים או רבנן סבוראי אמרוכו לפי שכבר אז לא היו נובגין לדליק נ"ח בחוץ מחמת הסכנה והגיונות שבי ציממם וצפרע ציינו רבנן סבוראי כידוע

דבר יהושע - א אהרנברג, יהושע מנחם מנדל עמוד מס 120 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

לא יהי פרסומי ניסא לזני ביתו ואן צעין מן הסכנה ואילך פרסומי ניסא לזני ביתו דוקא.

(י) אך לריך לבאר לפי"ז הא דתניא ובשעת הסכנה מניחו על שלחנו ודיו דמשמע דוקא בשעת הסכנה ולא אח"כ ואמנם שיש לומר דבאמת מה"ט לא ניה"ל לרש"י ותוס' שם לפרש כפשוטו דמייירי בסכנה מחמת גזירה אלא בסכנת חזרים מני אתי חזרי לזבל שביי להם חוק שלא ידליק שום אדם לא עכ"ל ולא ישראל שום נר חוץ מצית ע"ז שלהם ובכ"ג א"ל למסור נפשו לפיכך לא עקרינן לתקנתא דרבנן ואף לפי"ז שמפרש השו"ע מ"ק ה"ל דרעה רש"י דאפילו כיבא דא"ל נמסור נפשו עקרינן לתקנתא ועושים תקנה אחרת כדי שלא יהא רשות לעשות כחוקה הראשונה ולא יבואו לידי סכנה מ"מ סכנת חזרים שאני לפי"ז שבתאי רעק"א סי' ס' סוד"ה ולעני"ד יותר וכו' לפרש הא דר' רש"י דפרק כירה דף מ"ה א' אבא דאמריי בהם דמותר לעטל שרגא דחוכה מקמי חזרי בשעת משום דכדאי ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק ופירש"י בשעת הדחק סכנה וקשה אי איכא סכנה למיל לסמוך על ר"ש דוקא ותייגרעק"א דסכנת חזרים לא היי אפילו בגדר ספק סכנה אלא על ד' הריחוק אחד מני אלהי' היי אפשר לצוא לידי סכנה ובכ"ג אין שום איסור נדח מפני ולא היו רק בגדר שעת הדחק עכ"ל וגרסא דדבר זה מוכרח שהרי בגמ' דגיטין דף י"ז א' אמריי אחא חכרא שקלא לשרגא מקמייהו משמע דלא היו בורגין רק לוקחין את הכר וכן מצואר צפי רב נסים גאון וע"כ כמ"ש בגרעק"א ה"ל שלא היי סכנת נפשות ממש לפי שלא היי חוק להרוג אלא מאחר שביי בין החזרים רשעים אחרים שואי ישראל ולפעמים הם היו רואין נר דולק אלא היו בורגין אותו שלא כחוק לפיכך קרי ליי סכנה שזי ראיתי שגם צחי מבר"א מפרש דסכנת חזרים לא היי סכנות נפשות רק שקלא שרגא מקמיי אלא שדחק לפרש דהא דקרי ליי סכנה ביינו סכנה שלא יוכל לקיים המצוה אצל לפי"ז בגרעק"א א"ש בפשיטות דהיי עכ"פ סכנה נפשות על ד' האפשרות אחד מיני אלהי' אלא שבצביל כ"ג לא דחין שום מצוה דאורייתא ונציין מ"ש צחי כ"ג אות ח' ונ"ץ לפיכך שפיר לא עקרינן לתקנתא לגמרי רק דוחין המצוה מחמת השם סכנה זו כיון דלא היו רק מדרבנן וכמ"ש בשלטי גבורים פ' יש נוחלין דמלוא ורבנן דוחין אפילו באין סכנה ברורא רק חשש רחוק של סכנה עיי"ש.

(יא) אך לפי"ד התוס' צ"י כירה שם צ"ש ר"י דכאי שעת הסכנה שמניחה על השלחן לאו בסכנת חזרים אלא סכנת גזירה שגזרו שהמדיק נ"ח יכרג לריך ישוב מאי איריא בשעת הסכנה אפילו אחר שעבר הסכנה נמי וכו"ל למתני ומסכנה ואילך ובאמת משמע שגם צימי אמוראים אכתי היו מדליקין בחוץ אכן הרבה תשובות בדבר חדא דה"ל דבבביתא לא מייירי בגזירה על כל ישראל אלא שבמקום אחד מערי ישראל היתה גזירה כזו ובכ"ג לא עקרינן לתקנתא לגמרי ואח"ל שביי על כל ישראל י"ל דחזרו ותקנו ואע"ג דגבי תקנת גשואין ליום רביעי משמע בגמ' דאי עקרוה אי אפשר דחזרו ותקנו דאל"כ מאי פריך בהם נהגו לגמרי ניעקריי הא י"ל דאחר שעבר הסכנה חזרו ותקנו ואח"כ נהגו וכו' וכו' י"ל דהם כיון דכגו הם לישא צעלשי ע"כ אפילו אם היו חזרים ומתקנין לאחר הסכנה שישא צעלשי לא חלה תקנתא מאחר שלא נתפשט בכל ישראל כמצואר ברמב"ם פ"ב מה' ממרים משא"כ אם אחר שחזרו ותקנו נתפשט בכל ישראל נעשית חיוב.

(יב) א"י י"ל דבאמת מעולם לא היי מניחות ההשמונאים עד חתימת התלמוד גזירה כזו שלא ידליקו נ"ח אלא דבבביתא אשמעינן שאל תהי גזירה כזאת אז עקרינן לתקנתא דהלכה בחוץ וקובעין מקום להדליק על השלחן ואיעטריך לאשמעינן זאת בנר חנוכה א"ש שזכו כלל גדול בכל תקנת חכמים שצעת הסכנה עקרינן לתקנתא הראשונה וקובעין תקנה אחרת במקומה כ"ל משום דבאמת כבר הקשה ב"ח צ"ח חרע"א ד"ה בשעת הסכנה אמאי חייבו להניח על השלחן בלא אם גזרו שהמדיק נ"ח יכרג גם במניחה על השלחן יש עכ"פ סכנה שמה ירגישו שהדליק

על השלחן וגם ספק סכנה דוחה כל המצוה ותירץ כיון דצעת הגזירה לריך למסור נפשו אפילו על ערקתא דמסאנא לא היו יכולין לעקור מצוה נ"ח לגמרי אם לא היו מתקנין שפ"פ ידליק על השלחן א"ש שמידי ספק סכנה לא יאל וביא ראי' מהך דכתובות ה"ל עיי"ש ומענה י"ל דהיינו לאשמעינן בבביתא דלא תימא דצעת הסכנה עקרינן למצוה נ"ח לגמרי ואף מקום אחר לא מתקנין כיון שגם במקום אחר שהצטוו ביותר הוא על שלחנו ג"כ יש ספק סכנה ולא דמי להך דכתובות דהם אי מתקנין יום אחר ליום סכנה כלל שלא גזרו רק על יום רביעי משא"כ כאן שגזרו על עיקר מצוה נ"ח בכל מקום שהוא איכא גם על השלחן ספק סכנה קמ"ל דאפ"ה מניחה על השלחן בשעת הסכנה וממילא ידעין דמסכנה ואילך נמי אם לא חזרו ותקנו לריך להחבוב כך: (יג) ועי"ל והיא נלע"ד עיקר דבביתא זו לא אחי כאן לאשמעינן א"ך יתחבבו בשעת הסכנה דעיקרה

אחי לאשמעינן איך מקום הנחת נ"ח כדקתי צרישא מצוה להניחה על פתח ביתו מחוץ ואם דר צעליי מניחה בחוץ בסמוכה לרש"י ומשום כך לאשמעינן בסיפא דמשכח"ל נמי שיהי מקום הנחתה על השלחן ואימתי צעת הסכנה לפיכך שפיר לא נחת כאן לאשמעינן דמסכנה ואילך אם לא חזרו ותקנו נמי דיו כצעת הסכנה דלא שייך זה לאשמעינן כאן דלא נחת רק להשמיענו דשם מקומות הלוקין יש צ"ח וצ"ח א"ש מה שדקדק צחי מבר"א מ"ש הכא דקתי צעת הסכנה ואילו צרי"ר ר"א דמילת קתני ובסכנה מכסהו ולה"ל א"ש דהם לאשמעינן מה יעשה כשיי סכנה שפיר גי למתני ובסכנה כלומר כשיי סכנה משא"כ כאן צ"ח לפרש באיזה שעה אנהו אומרים שמקום הנחת נ"ח הוא על שלחנו ולא בחוץ לפיכך צ"י למיתני צעת הסכנה כלומר צומן שיאמר סכנה ח"ו ובאמת גם אחרי שעברה הסכנה אם היתה הסכנה לרוב יבואו ולא חזרו ותקנו מניחה על שלחנו.

(יד) ומעתה זכינו לישב מנהגן של ישראל קדושים שכתבו להדליק דוקא צפנים א"ש שאין סכנה צומ"ז וביינו משום דאחר חתימת התלמוד היי שעת סכנה ואז עקרו צ"ד שצאחו הדור מצוה הדלקה בחוץ ותקנו להדליק צפנים ומאיות סכנה ואילך לא חזרו ותקנו להדליק בחוץ שהרי חזין דנבחו כל העם להדליק צפנים וכיון שכן לא זו בלדו שרשאין להדליק צפנים צו"כ אלא שמוחיין בכך שאם הדליק בחוץ לא עשה כחוקת חכמים ולא עשה ולא כלום כיון שפ"פ עקרו מצוה הדלקה בחוץ וקצטוהו צפנים לפרסומי ניסא לזני ביתו ולא לעזרים וצ"ח כ"ל (ט"ו) וממילא א"ש הא דמסכת סופרים לא הזכיר כלל ממצוה הדלקה בחוץ אחר שצינו מסדר המים כבר

נעקרה אלא שהתקינו אז שבמקום הדלקה בחוץ נדליק צפנים בפתח בסמוכה לרש"י והא דלא תקנו להניחה על שלחנו יתכן שלא היי סכנה כ"כ שיעטק להניחה על שלחנו והיו סגי ללאת מידי הסכנה במדליק צפנים בחוץ ביתו דבכ"ג עדיף להניחה צפנים בלחך מפניוה הבית ולא על שלחנו וכדמשמע מלשון ברמב"ם פ"ד מחנוכה ה"ח ש"י צימי הסכנה מניח אדם נ"ח בחוץ ביתו צפנים ואפילו הניחו על שלחנו דיו וכן דקדק צחי מבר"א עיי"ש וכיון שביי יכול להדליק צפנים שלא על שלחנו לפיכך אמרו אז מניחה על פתח בסמוכה לרש"י ואף אח"ל דבמה שהניחה צפנים בפתח בסמוכה לרש"י לא יאלו מידי סכנה הרבה ודי להם לתקן להניחה על השלחן דאין יוכר כ"כ שהוא נ"ח נמי א"ש דיתכן דבאמת אמרו צעת הסכנה שניחה על השלחן אצל לא תקנו ביהי מקומה על השלחן דוקא דבצ"ד לא היי לריך רק לעקור מצוה הדלקה בחוץ ולתקן מצוה הדלקה צפנים בחוץ הבית באיזה פינה שהוא אצל לא היי לריך לקבוע מקום מיוחד בחוץ הבית לפיכך היו רשאין להדליק בשעת הסכנה בין צפנת הבית בין על שלחנו ולא אמרו על שלחנו רק כשיי סכנה בשאר פנות הבית ולפיכך אחרי שעברה הסכנה היי ממילא מצוה להניחה במקום שאין דרכו להשתמש שם ולא על שלחנו שאין המצוה נכרת וכיון שכן שז ממילא איכא מצוה להניחה בפתח כדי שתהא מזהה צימין וי"ח בשמאל כ"ל.

ובה

ואף לא בחלל הפתח היוצא לרשות הרבים בחוץ החצר בעתה
בסמוך לפתח שנקנסין בו מהחצר להבית :

(י"ט) ולפי דרכנו למדנו לנאר גם יתר דברי המ"ם שם
דאחרי שכתב דברים בג"ל שניה מלוא להניחה בפתח
הסמוכה לרש"י שכתב מחוץ צימין וי"ח משמאל כתב לקיים
מה שנאמר מה יפית ומה נעמח מה יפית במחיצה ומה נעמח בנר
חנוכה ע"כ וי"ב מה ענין דהאי קרא דדריש הכא הלא אין שום
רמז בו דקאי על שתי מלות כללו וחו דמשמע לכאורה דהא לר"ך
להניח וי"ח משמאל שכתב מחוץ צימין וי"ח משמאל ולפי"ן מהאי
קרא אטו דהאי קרא ימין ושמאל כתיב אבל לפי הג"ל דכל עיקר מה
שמניחו בפתח מיירי במדליק צפנים ומטעם שיהי במקום מחוץ
א"ש מאוד דמ"ם לא קאחי לנאר למח מלוא להניח מחוץ צימין.
וי"ח בשמאל אלא למח מלוא להניח בג"ח אלא במחיצה דצ"ן למ"ד
שנתיב שניה צימין צ"ן למ"ד שמחיצה צימין וי"ח בשמאל לר"ך לרעה
מג"ל ככלל שמלוא להניח בג"ח אלא במחיצה חו מול המחיצה וע"י
מיותי מ"ם מה יפית ומה נעמח דמשמע שמשנה א"ח ישראל במה
ש"ש לשם שתי מיני יפיות ביחד והיינו שתי מלות אלתא ש"ש להדר
להניח שתי מלות במקום אחד על כן מלוא להניח ג"ח בפתח וכן
דקאמר שכתב מחוץ צימין וי"ח בשמאל היינו משום דכתיב קי"ל
כלכחא אבל קרא דמה יפית מקיים צ"ן א"ח מניחה בשמאל צ"ן צימין.
(כ) ויש להעיר שגם ממה שדריש המ"ם מה יפית ומה נעמח
לענין מחוץ וי"ח יש ראי' שהלכך זו שצ"מ נשנית

בדורות אחרונים שברי במדרש שיר כשירים על פסוק זה קדריש
ברכב דברים כעין דרש המ"ם עיי"ש ואלו דרש המ"ם לא החזיר
כלל ואלמלי היתב זו דרש קדמונית לא היו משמחמ במדרש
מלכזכיר דוקא דרש זו וגם צג"י בא דמחיצה צימין וי"ח
משמאל כ"ל להביא באי קרא אלא ודאי שרק בדורות אחרונים
דרשו דרש זו והיינו אחר שחדשו הלכך שגם בזמן הזה שמדליקין
צפנים יש להניחה בפתח ש"ש צו מחוץ אסמכיה על באי קרא
משא"כ בזמן הגמ' שהיו מדליקין בחוץ לא היו לריבין לדרש זו
דצ"ל"ה היו מניחו על הפתח מחמת גוף מלוא חנוכה לפרסומי
ניסא לא מיעביא לפי"מ דפירש"י על בא דאמר רבא ג"ח מלוא
להניחה בעתה בסמוך לפתח שהטעם הוא משום שאם ירחיקה
להבין מן הפתח אינו ניכר שצ"כ הניחו שם אלא אף למח דבעינן
אזן צעיוותין למימר לקמן דדברי רבא ג"כ מחמת המלוא לקרב
בג"ח למחיצה קאחי עלה מ"ם לא היתב דבר זה לריבין חזוק
ע"י אסמכתא בקרא מאחר שצ"ל"ה ה' מניחו סמוך לפתח דלמח
ירחיקו יותר משא"כ בדורות אחרונים שהדליקו צפנים דמחמת
גוף מלוא ג"ח יכול להדליק בכל מקום שז"ו יותר א"ח רצו להעיל
מלוא להדליק בפתח דוקא היו לריבין לחזק על ידי אסמכתא בקרא
דמה יפית ע"ד שדריש במדרש בג"ל ואמר שגם ענין זה שכתב
ג"ח ומחיצה ביחד היו צ"ל.

(כ"א) ואגב אפשר לומר דמה דדרשו בדורות אחרונים מה
יפית במחיצה ומה נעמח צ"ח אולי סמכו על מ"ש

במדרש שם מה יפית במלוא עשה ומה נעמח במלוא ל"ח ולכאורה
מה נעמח יש במלוא ל"ח שאינו מקיים אלא בשוא"ח א"ך יתכן
במ"ם דרבנן שהיא בל"ח דלא תסוד וג"ו ואקרי לא תעשה סתם
כדליתא בצרכות דף י"ט ב' לפיכך מחוץ וי"ח כ"ו עשה ולי"ח
ביחד ואפשר דמשום זה מחוץ צימין וי"ח בשמאל ידוע דל"ח
מסיעורא דשמאלא ומ"ם מסיעורא דיימניא ואכמ"ל.

(כ"ב) ועתה נבוא לדברי הרוקח ז"ל ה"כ דא מלתא שכתבו
ק"ת פוסקים ולפי המתבאר זה ג"כ דעת המ"ם שאף

בזמן שמדליקין צפנים איכא מלוא להדליק בפתח במקום המחיצה
לר"ך לרעה מג"ל למימר הכי הלא איכא למימר כמו שהוא בל"ח
דעת פוסקים אחרים דעד כאן לא פליגי אמוראי היכא מנה לה
צימין או בשמאל אלא בזמן שחייב להדליק על פתח ביתו בעתה
הסמוכה לפתח משום פרסומי ניסא אז מהדרינן להניחה בשמאל
אז צימין לכל מר כדלית לי אבל במדליק צפנים מהכ"ח לומר
שהי' מלוא להניחה בפתח כלל.

א"כ

(ט"ז) והא דבעינן סמוכה לרש"י א"ש דמשום מחוץ אפשר
להניחה בשאר פתחים ש"ש צ"ח מחוץ הכה בפשיטות
י"ל דאף דאין מדליקין בחוץ ע"כ ידליקו במקום שהנכנס בחוץ
בבית יראה אותו תיכף אפילו אם לא יכנס לאחר דל"ח ויכ"ח
פרסומי ניסא ע"כ להנכנסים מרשות הרבים לחוץ החצר או הבית
וכמו ש"י גם הרבנו ירוחם דעמח נכ"ו להדליק מצפנים לפתח
הסמוך לרש"י ונזכר דדרכי משכ הטעם שיהי היכרא לעוצרים
ושצ"מ עיי"ש ואף אם סוגר הדלת של הפתח שהעוצרים וצ"מ לא
יראוהו מ"ם כל מה שאפשר להסמיכה לרשות הרבים עדיף טפי
שע"כ מי שיפתח את הדלת יראה אותו תיכף אלא דאי משום
הא ה' סגי שניחה צפנים רחוק מהפתח בל"ח שהנכנס יכירה
משא"כ מחמת הטעם שכתב מחוץ צימין וי"ח לר"ך להניחה במקום
המחיצה דוקא דכיוני בחוץ חלל הפתח כג"ל:

(י"ז) ואף דמשמע ברמ"ה ס' חרע"א ס"ז דלאותן הפוסקים
דס"ל דגם בצ"ח שמדליקין צפנים יש להדליק במקום
מחוץ מדליקין בעתה בסמוך לפתח מצפנים ולא בחוץ חלל הפתח
נלמ"ד דאין הכוונה דבחלל הפתח לא קעביד שפיר דמה טעם יש
לא בא דרשב"ה מסביר דבחלל הפתח עדיף טפי שהי' מקום המחיצה
ממש ופי' בצרכי יוסף שכתב צ"ח הרמ"ם צאלפסי וטעם כתי' ש"ש
למלוא בג"ח כנגד המחיצה בצ"ח וכ"ש ברוחב ש"ש להקפיד שיהי
כנגד המחיצה ועד כאן לא אמרי' בגמ' דמלוא להניחה בעתה בסמוך
לפתח אלא צ"ח להדליק בחוץ דא"ל בחוץ חלל הפתח אבל
במדליק צפנים ודאי בחוץ חלל הפתח עדיף טפי א"ך נראה דמאחר
שלאמר בגמ' דגם בעתה בסמוך לפתח מקיים בענין של מחוץ
צימין וי"ח בשמאל לפיכך קרי ל"י להדליק בחוץ חלל הפתח
טעם בסמוך לפתח אי נמי משום דבחוץ חלל הפתח במקום ל"י
להניח שם ג"ח והנכנס ויולא יכ"ח נחלל צ"ח או יכ"ח אוחה לפיכך
נכ"ו להניחה בעתה בסמוך לפתח כואיל וגם צ"כ"ג כ"ו מחוץ
צימין וי"ח בשמאל אבל ודאי שהמניחה בחוץ חלל הפתח אם אין
השם כ"ל כ"י דדור מלוא טפי ועכ"פ דעת המ"ם שפיר יתכן כמ"ס.

(י"ח) ועי"ל בעממא דמלתא דהמדליקין צפנים מדליקין ג"כ
בפתח הסמוכה לרש"י לפי"מ דאמר רבא במנחות

ל"ג ב' שמחיצה מלוא להניחה בעתה בסמוך לרשות הרבים ואמר
התם מ"ם רבנן אמרי כ"י שיפגע במחיצה מיד ופי' פירש"י שם
ר"ש ע"ה שכתב ככ"י דקדים פגע במלוא כי אחי לציתי ע"כ"ל משמע
דלא דוקא מחוץ אלא כל מלוא שמניח בבית מלוא להניחה במקום
שיפגע אוחה בשעת כניסה ולפיכך בל"ח כ"י ראוי שגם ג"ח יניחה
בעתה בסמוך לרש"י א"ח מדליק בחוץ חלל הפתח אלא משום
דא"י אפשר שא"כ תכ"י קרובה מאוד להדלת וישקר בדלת וא"ח
יפתח הדלת תכ"י נראה בחוץ אבל ע"כ מלוא להניחה בפתח
הסמוכה לרש"י ביותר כ"י שיפגע במלוא מיד דכמו שהקפידו
חז"ל שניחה מול המחיצה כ"י שיכנס צ"ן שתי מלות מחוץ צימין
וי"ח בשמאל ע"י צג"ה סק"ה וביד אפרים שם כ"ך יש להקפיד
שח"י הכניס צ"ן שתי המלות מיד כשיכנס לבית כל כמה דאפשר
וממילא כ"ו גם מה שמגדיר המ"ם סמוכה לרש"י מלואו ענין
שמש"ס שכתב מחוץ צימין וי"ח בשמאל אלא שא"ל לזה דצ"ל"ה
א"ש כג"ל.

ועכ"פ מיושג גם מה שהקשינו מדברי המ"ם על שיעת רש"י דהא
דחניא שמניחה על פתח ביתו מבחוץ וכו' במ"ם אמרי

שמניחה בפתח הסמוך לרש"י ולפי הג"ל א"ש דרש"י ס"ל דמ"ס
המ"ם סמוכה לרש"י אין הכוונה פתח היוצא מהחצר לרש"י דהא
ודאי א"ל אפילו בזמן שהיו מדליקין בחוץ אלא משום דהמ"ם מיירי
מחמת שמדליקין צפנים בחוץ הבית וליכא פרסומי ניסא רק לאותן
שנכנסין בחוץ הבית וקמ"ל דאפ"ה ידליק בחוץ הבית בפתח
הסמוכה ביותר לרשות הרבים שד"ך אותו הפתח נכנסין מרשות
הרבים לבית וד"ך החצר או כ"י שהנכנסין אפילו רק לחוץ הפתח
גדלו אותו או כ"י שיפגע במלוא מיד כ"ל אבל מודק המ"ם שגם
צ"ח לקיים עיקר הדין להדליק בחוץ א"ל להדליק ברשות הרבים

כנר של חנוכה שכוונתו להא דאמר רבא ואריך נר אחרת לשבתא לאורח דמינה מוכח שאסור להשתמש לאורח ואם מדליק צניס לר"ך נר אחרת להיכרע לפיכך אומר ברוקח שאותו נר שמדליקין צו יחי ארוך כנר של חנוכה לקיים דברי רבא וצב"ג בוי נמי הא דקאמר אומר רבא נ"ח מלוא להניחא צפתה בסמוך להשכיב וביינו כיון דאמר דנ"ח מלוא להניחא צפתה בסמוך לפתח ובינו במדליק בחוץ מינה גזירה דצב"ג שמדליק צניס מלוא להניחא צפתה בסמוך להשכיב כמ"ש בדברי המ"ס ושפיר מייחס ברוקח דברי המ"ס על שם רבא כפי דרכו צקודש כנ"ל כנלענ"ד לקיים דברי ברוקח שלא נאטרך להביא אפי"פ שיותר נראה כמו שכתבנו להביא.

סימן מא

(א) וע"ד מ"ש ברוקח עוד שם וכלכות חנוכה סי' רכ"ח ח"ל אומר ר' יהושע בן לוי עשית שביחא דולקת כל השבת כולה למזלתי שבת מכבה ומניחה וחוזר ומדליק עכ"ל וכו' פלגי דבא ע"כ ריב"ל לא קאמר מניחה ולמאי דקיי"ל בדלקק עושא מלוא ח"ל להניחא כלל כמבואר בגמ' דף כ"ג ע"א דיליף מדריב"ל דהדלקק עו"מ ולא כנחה.

ונלענ"ד דמכאן ראי' לדעת הא"ר שחולק על כמ"ל צסי תרע"ה סק"ג וסובר דאם הי' תפוס צידו עשית שביחא דולקת כל צעודה צידו אפי"פ שהניחה אח"כ על מקומה לא ילא ידי חובת נ"ח כמו צהדליק צניס וכו' וכו' לחוץ דאמר' בגמ' דאפילו כנחה עושא מלוא לא עשה כלום משום דהרואה אומר ללכו כוא דאדלקק אלתא דצניסן שי"ב יוכר בשעת הדלקק שאינה מדליקת ללכו רק לנ"ח כ"כ צב"ה תפוס צידו בשעת הדלקק הואיל ובשעת הדלקק הרואה אומר ללכו כוא דאדלקק שוב אף אם מניחה אח"כ לא עשה כלום צין למ"ד כנחה עו"מ צין למ"ד הדלקק עו"מ עכ"ל בא"ר.

ועפ"י יחפרש שפיר דברי ברוקח וכו' החוס' שם ד"ה מכבה כתבו דבא דאמר ריב"ל עשית שביחא דולקת וכו' מיירי צהדליק מתחילתה לאורך שבת דלא כמ"ל רש"י שם שהדליק למלוא חנוכה וכו' ח"ס הדליק לאורך שבת מסתמא מיירי צהדליק צתוך הבית על השולחן וע"כ ח"ס רואה ללא צו ידי חנוכה לר"ך לעלול ולהניחא על פתח ביתו או צתולן בסמוכה להשכיב וכו' כמ"ל בפרמ"ג צ"ח סי' תרע"ה סק"א עו"מ וא"כ ע"כ לר"ך לכבותה ולהניחא על מקומה וא"כ להדליק שאלו ידליק לפני שיניחה לא ילא כמ"ש הא"ר ח"ל משום דהרואה אומר ללכו כוא דאדלקק.

(ב) ברם דא לר"ך לפי"ד דכמו דפריך למ"ד כנחה עושא מלוא דכו"ל לריב"ל למימר מכבה ומגביה ומניחה ומדליק ודיק מהא דהדלקק עו"מ הלא גם למ"ד הדלקק עו"מ קשה דכו"ל למימר ומניחה כמ"ש ברוקח וכו' דמגביה לא מייצביל לי למחני משום דלמ"ד הדלקק עו"מ לא אלתריך בהנחה רק משום דע"כ כנר הגביה ולא כוי ההגבה לאורך ההנחה ואילו כוי משכחיל שחבי מונחת צמקומה צלא הגבה כוי סגי ולא דמי למ"ד כנחה עו"מ שאפילו מונחת צמקומה לר"ך להגביה לך שפיר ח"ל למחני מגביה חבל מניחה שפיר לר"ך למחני כיון שפי"כ בגביה וליך לאשמעינן שריך להניחא קודם הדלקק כנ"ל ואין לחק דריב"ל לא חתי כאן לאשמעינן חלא שאלו הדליק לאורך שבת אינו יכול להשתמש צאותה בהדלקק גם לשם חנוכה חבל ד"ל דלא מכחי הדלקק צעודה תפוס צידו לא אלתריך לאשמעינן ככא דכנר ידעינן זכ ממק"א ז"א דכיון דצבי לאשמעינן דכל שהדליק לאורך שבת לר"ך לחזור ולהדליק לשם חנוכה עכ"ל דכוי קס"ד דאף צהדליק ללכו למחני לשם חנוכה וא"כ כו"ל לאשמעינן רבוחא טפי שאפילו ח"ס הדליק לשם חנוכה ורק הרואה יכול לעשות ולומר שאלו כוא דאדלקק כגון צב"ה בעשית תפוס צידו בשעת הדלקק נמי לר"ך לכבותה ולהניחא ולחזור ולהדליק.

אכן נלענ"ד דכוי פוסקים ס"ל דבא דאמר רבא נ"ח מלוא להניחא צפתה בסמוך לפתח חין בעטם כמו שפירש"י שם שאלו ירחיקו להלן מן הפתח חינו יוכר שצב"ג הניחו שם חלא בעטם כדי לקרב כנ"ח חל המוחז ואילו רבא לפי דרכו צמנחת דף ל"ג צ' דאמר חתם מחזה מלוא להניחא צפתה בסמוך לרשות בריס ואמר רבנן טעמא כדי שפגע צמלוא מיד חו כי היכא דתינתרי עיי"ש כרי שאף כי מחמת עיקר מלוא מחזה חין חילוק חין מניחה מ"מ מכד רבא לקבוצ לה מקום מחמת ענין אחר לגמרי שאין לה שייכות לגוף המלוא וככא נמי כך כוא דאפי"ג דמחמת גוף מלוא נ"ח שהוא לפרסומי ניסא ח"ל דוקא עפה בסמוך לפתח דאף ח"ס מהחיקה להלן ק"ת מן הפתח ג"כ יוכר שהניחא לשם חנוכה ומסתמא צניס שאותו צב"ג שפתחו קרוב להניחא הניחו שם מ"מ מחמת מלוא אחרת י"ש להניחא צפתה בסמוך לפתח כדי שחבי מוכב להמחזה שביחא צפתה בסמוך להשכיב לדעת רבא ח"ל ובחמת מכה מלוא זו כ"י ראו' שיניחא ח"ה צתוך חלל הפתח צמקום המחזה ממש חלא משום דלא אפשר שחרי לר"ך להדליק צתוך לפיכך עכ"פ יניחא צפתה בסמוך לפתח ומח שפיר למדו בפוסקים ד"ה מלוא לקרב כנ"ח למחזה וממילא אף צהדליק צניס מלוא לעשות כן וכמו שציארנו.

(כ"ג) ובאמת טעמו של רש"י ח"ל צדברי רבא חמוכ צניס הככות דאי ח"כא למיחש חלא יחי יוכר שצב"ג הניחו שם יחי חסור מעיקר מלוא נ"ח להרחיקה מן הפתח יותר מעפה סמוך לפתח ואפילו דיעבד לא ילא יד"ה ואילו חלשון רבא דקאמר מלוא להניחא וכו' משמע דכוי רק מלוא צעלמא לכתחילה ועוד י"ש לדקדק דברי רבא ח"ל קאמר צגמ' וכו' ח"כא מנה לה ר"ח אומר מימין ור"ש מדפחי אומר גשמאל משמע דכך פלוגתא י"ש לו שייכות לדברי רבא דח"כ ח"ל למימר היכא צלא וי"י ומדקאמר וכו' צו"י שמשמע שמוסיף על ענין ראשון ולפי"ד רש"י ח"ל חין לו שום שייכות להא דאמר רבא.

ועוד קשה לענ"ד לפי"ד רש"י חלא עיקר ד"ה שהניחא מלוא להניחא סמוך לפתח כנר שמשנין מהא דחניא לעיל נ"ח מלוא להניחא על פתח ביתו צתוך ואי אף צרחוק מפתח ביתו מכחי מה על פתח ביתו דקאמר ועל כרחק חאי על צמקום משמע ולא צתוך חלל הפתח דבא צתוך קחני וכנר חנינו גם צלשון חכמים דעל צמקום משמע ע"י צמג"ח סי' רנ"ד סק"ז וא"כ עכ"ל לדעת רש"י דרצא לפרושי צברייתא קאתי דכאי על פתחו דמשמע צמקום חיינו סמוך ממש צעפה סמוך לפתח וא"כ לא כוי לי לרצא לומר דבר זכ כמיומא צפי"פ חאילו צא להוסיף על צברייתא ולא רק לפרש וכו' על כסיפא דאותו צרייתא דקחני צה ובשעת הככות מניחה על השולחן ודיו קאמר צגמ' אומר רבא ואריך נר אחרת להשתמש לאורח כ"י ח"ל למימר על רישא דכאי צרייתא ואריך להניחא צעפה בסמוך לפתח ומדקאמר מימרא צפי"פ נ"ח מלוא להניחא צעפה בסמוך לפתח משמע דאין לזה ענין עם צברייתא וצ"ע לענ"ד ועכ"פ אותן הפוסקים דס"ל ד"ה מלוא גם צהדליק צניס להניחא צפתה ש"ש צו מחזה יתכן שפיר דמפרשי כנ"ל ושפיר למדו מדברי רבא כשיעטם.

(כ"ד) ומעתה נכוניס דברי ברוקח צמ"ש אומר רבא נ"ח מלוא להניחא צפתה בסמוך להשכיב לפי שדרכו של ברוקח להביא דברים צשם אומרם לא כפי לשון האומר חלא כפי מה שיו"ל מדבריו כאשר תראה צכ"ד וגם ח"ה דקאמר אומר רבא חסור להשתמש לאורח על כן נר שמדליקין צו יחי ארוך כנר של חנוכה עכ"ל וכו' לא חנינו שרצא יאמר חסור להשתמש לאורח ודוחק לומר שטעות סופר וכוונתו להא דאמר ר' ירמיה מ"ע דרב קבצר כצתה חין זקוק לא חסור להשתמש לאורח דטעות ככא לא שכיח ויותר חין נראה ח"ל אומר ר"ח וכוונתו להא דאמר רב חסור חסור להרואה משה כנגד נ"ח שפרשו בריב"ן וכו' דלרצותה נקט להרואה משה וכו' שאר תשמיעין חבל לקושטא דמלתא נראה ממש שכתב ברוקח על כן נר שמדליקין צו יחי ארוך

שנכתב מתוך הכתב מותר לקרות צו שנכתב שלא מתוך הכתב הואיל ונשעת הכתיבה כי שעת הדחק ונכתב בהיתר וכ"ש אם יש שעה"ד בשעת הקריאה דודאי עשה המורה בשלימות האיל ובמקום שעה"ד לא חסרו וא"כ אין ללמוד מה דבשעה"ד יכול לקרות מתוך החומש דהא מתוך החומש לאו מגילה הוא כלל ובדואי לא ילא יד"מ אפילו בשעה"ד אך מצאנו ראי' מלובל היבש דאש"ג דהוי פסול הגוף ולא ילא יד"מ מ"מ בשעה"ד נועלין אותו כי יקרא בחור חומש בשעה"ד.

(ב) ואשר נסחפק אם קורא בחומש בשעה"ד אי מצד הכה הנחצח סי' תרל"א סי' כחז אם אין מגילה כשירה קורין בחומש בלא צרכה אך מצוה צ"י דהיינו משום דאזיל לשיעתי בסי' תרמ"ט סי' דגס באחריו הפסול לא יבדל הא למ"ד החס דמצד ה"ה כאן מצד וכן דייק ה"ה מלשון הטור שבי' יש מחירין. אך לפנ"ד יש מקום לומר דאש"ג דהחם מצד מ"מ הכא אינו מצד דהכר הרא"ש צ"פ דסוכה סי' י"ד כי הטעם דמצד כ"כ על פסולי אחריו בשעה"ד משום דהכתוב מסר לחכמים והם אמרו דשלא בשעת הדחק אפילו דיעבד לא ילא כדי שיחברו ישראל במלות אצל במקום הדחק הכשירות כיון שא"ש צנין אחר מצד כ"כ עליהן ע"כ"ל והנה הא דכתב הרא"ש דמסרה הכתוב לחכמים היינו כמ"ס הר"ן צ"פ לולב הגזול משום דאמרה התורה סתם שצריך שיכ"ה דהר ולא פירש מה נקרא דהר וא"כ הא חניה דין דהר משא"כ לענין קריאת מגילה בחומש דלא מצינו שמסרה הכתוב לחכמים שוב אין צידו להחירה אפילו בשעת הדחק וממילא אף אם כדי שלא יסתכח חורת מגילה מצוה לקרות בחומש מ"מ צרכי לא מצד כ"כ לעת הרא"ש ה"ל:

(ג) אמנם על עיקר דברי הרא"ש קמחמה בתשו' חכ"ל סי' עי' מה מסרו לחכמים דקאמר הא לא אמרי הכי אלא בשני כתובין המכחישים ז"ל כאותה דפי' אין דורשין דף י"ה א' באיסור מלאכה בחובה"מ דהבכרע מסורה לחכמים אצל כשאין גילוי בפסוק להכשיר את הפסולין מסירה זו מנין ולא דמי למ"ס הר"ן צ"פ לולב הגזול ח"ל אצל הכתוב לא פרע כלום דהדר אלא חסם ואמר שח"ה מלוב זו מהודרת ומסרה לחכמים ז"ל דהחם שאני דע"פ איכא דהר באותו המקלח שנשאר אצל להכשיר מה שאינו דהר לגמרי זה ודאי סותר הכתוב לגמרי ע"כ"ל החכ"ל ועי' בקרבן נחנאל שנדחק לישב ולא הבנתי דבריו כ"ל אכן אני נחצתי במק"א דמ"ס שמסרו לחכמים היינו הא דקו"ל דיש כה ציד חכמים לעקור דבר מן התורה בשוא"ת א"כ כ"ס שיש כה צידם לעקור חלק אחד מחלקי המורה כגון אם התורה אמרה שמורה זו חקוקים באופן זה וזה יכולים הם לומר במקום שנראה להם לורך שיכולים לקיים המורה שלא באופן זה ולפיכך באחריו אף שאמרה התורה שצריך גם דהר אם נראה להם לחכמים בשעת הדחק לצעל הנחאי של דהר וליקח אחריו שאינו דהר מקיימים צוה עכ"פ גוף מלות התורה ליקח אחריו אע"פ שאינו מקיים החלק השני של המורה דהיינו שיכ"ה גם דהר אלא דלולב שפקרו חכמים דין דהר בשעת הדחק לא כי משה שום מלוב כלל מאחר שהתורה התנה שח"ה דהר ובאין דהר לא קיים מלות התורה כלל אצל אחרי שמסרה התורה כל המלות לחכמים שיכולו לעקרה צעת האורח ה"ה שיכולים לעקור דין דהר צעת האורח ופ"פ מקיים מלות התורה גם באחריו שאינו דהר ולא דמי לרימון ופרוש שלא יכלו לחייב אפילו בשעת הדחק משום דצרימון ופרוש ליכא מלוב כלל ולא מידי קעביד משא"כ אחריו היבש או שאינו דהר עיקר המלוב היא באחריו ודין דהר אינו אלא תנאי במלוב שפיר יכולים חכמים לומר שצעת הדחק לא יעבד תנאי זה וממילא התנאי בלבד בעל ומעשה המלוב קיימת וא"ש דברי הרא"ש:

ולפי"ן שוב גם לענין מגילה בחומש יש לומר הכי דמאחר דעיקר המלוב היא הקריאה לפרסומי ניסא אש"ג שבתו שח"ה הקריאה מתוך מגילה דוקא מ"מ כיון שאין זה אלא תנאי בהמלוב ולא

אך י"ל דלעולם ד"ל דכתפוס צידו לא מהני לא אצטריך לאשמעין דכבר ידעו ד"ל רק צהינה דולקת מערב שבת אצטריך ל"ה דקס"ד אמינה דוקא אם הדליקה באותה לילה ללרכו אינו יכול אח"כ ללכת צו ידי חובכה אע"פ שה"כ אינה דולקת ללרכו מ"מ כדורא יאמר כשם שהחילה הדלקתה ה"ה ללרכו גם עכשיו אינה דולקת והולכת אלא ללרכו אצל אם הדליקו אתמוז ללרכו ודולקת והולכת למחרת כל היום כולו והלא מה שדולקת כל היום כולו כדורא ל"ה ללרכו דשרגא צטיכרל מא"י אהני ולכן הוי לן למימר שגם מה שדולקת עכשיו משמשקע החמה ג"כ אינו ללרכו ולפיכך קס"ד דככ"ג יכול ללכת צו ידי חובכה ולא יאמר לכתובה ולחזור ונדלוקה קמ"ל דהא אלא דלמ"ד הנחה ע"מ קש"א ל"ה שפיר כיון דהעיקר היא ההנחה כו"ל לאשמעין דלא מהני ההנחה מע"ש למול"ש משא"כ למ"ד הדלקה ע"מ לא אצטריך ריב"ל לאשמעין כיון דכבר ידעין מהא אצל אי לא הויין ידעין מהא ה"ה לר"ך ריב"ל לאשמעין:

(ג) ועל כן שפיר הרוקח ז"ל ששנה הלכות למי שאינו יודע מהגמרא שפיר משמענו שצריך הנחה קודם הדלקה גם לריב"ל דאש"פ שריב"ל לא אמרה בפירוש משום דלא אצטריך ל"ה כ"ל שפיר יכולין להכניס גם ד"ל בדברי ריב"ל כיון שה"ה ראוי לאומרו וככ"ג לא מיתחי כשיקרא כעין מ"ס הטו"ז צו"ד סי' שד"מ סק"א דצוידעין על אדם שלא ה"ה מנייה לעשות איזה דבר יכולין לומר עליו ששע"א ולא ה"ה עדות שקר ע"י"ש ואנכי בהנחתי ראי' לדבריו מדברי החו"ב צ"פ ט"ו א' ד"ה חיו"ב לא ה"ה ולא נכרה בשם המדרש דמה שנאמר צוידעין שצ"ה עליו וסורין אש"פ שלא צ"ה אלא משום שאלו צ"ה ה"ה יכול לעמוד בכן נאמר שצ"ה ע"י"ש אלאמה בככ"ג לא ה"ה כשקרא לפיכך למען הקילור הכניס הרוקח ד"ל בחור דברי ריב"ל וככ"ג תראה עוד ברוקח שם מלכד מה שכתב בזכרתי לעיל מהא דקאמר אמר רבא אסור להשתמש לאורח אש"פ שרצא לא אמר לשון זה כ"ל תראה עוד מ"ס שם אמר רבא הדליק מצפנים והולילו מצחון או כי תפוס וכו' וברי רבא לא אמר חיבת מצחון ואף לא חיבת או והיינו כמ"ס וצוה יחישב לך הכרה לשונות ברוקח ז"ל.

סימן מב

עוד להג"ל:

(א) ע"ד אשר בקשה עמ"ס הרוקח ז"ל סי' רל"ו ח"ל ולראש אם אין מגילה כשרה יקרא בחומש דדמי להא שמורישין לולבין לצני צניכס אש"פ שיבש פסול אין שעת הדחק ראי' עכ"ל למ"ל להציא מלובל צסוכה ל"ה בלא מצוה צמגילה דף י"ה פ"ב ובה ר' מאיר כתב מגילה שלא מתוך הכתב ומשני שעת הדחק שאני עכ"ק נראה כוונתו להקשות לפי"מ דמוכח הר"ן שם מתוך הירושלמי דאף דיעבד אם לא כתב מתוך הכתב אסור לקרות צו שלא בשעת הדחק אכן דעת הרוקח ודאי שאינו כן מדלא הזכיר מהירושלמי ועי' צ"ח יו"ד סי' רע"ד סק"ג וממילא נק"מ אך גם לפי הירושלמי נכון הדבר כי נראה דהא דפוסל הירושלמי מגילה שנכתב שלא מתוך הכתב לאו משום דככ"ג לא ה"ה מגילה כלל אלא קים הוא שקנסוס דמאחר שעבר אמילי דרצון שאמרו שלא יכתוב שלא מתוך הכתב שמה יעשה לפיכך לא אהני מעשיו וכו' כאלו לא נכתב כלל שם אחר אומר דדיעבד המגילה כשירה כל אחד ואחד אי אכתוב ולא אטעם ומה הוסיפו חכמים בחקיקתן שלא יכתוב ועי' חו"צ צו"ז יו"ד סי' א' סק"ה בשם הרש"ל דמאחר שאסור לשלל כהל' אם עבר וצ"ה אסור דיעבד ולא אמרי דק לכתובל אסור וה"ה צ"ד פסולה המגילה דיעבד מחמת שאסור לכתוב כן אך הא חניה היכא דכתבו באיסור משא"כ בשעת הדחק דהחירו לכתוב לכתובל שוב כו"ל המגילה כשירה כמו כל המגילות ואפילו אם צ"ה לידו אח"כ מגילה